

Fact sheet

4

Het voortraject en de vorming
van Vlaamse pleegzorgers

Auteurs
Vandezande, V., Bronselaer, J. & Verreth, K.

© 2011

Samenstelling

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Joost Bronselaer, Véronique Vandezande en Kathleen Verreth

Verantwoordelijke uitgever

Johan Alleman
Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21, 1000 Brussel

Marc Morris
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30, 1030 Brussel

Jaar van uitgave

2011

Grafische vormgeving

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Vandichel

Foto's Pleegzorg Vlaanderen vzw

Depotnummer D/2893/2011/25 978-90-5130-742 - 9 9789051307429

De fact sheets zijn ook te vinden op het internet:
www.kenniscentrumwvg.be
www.kbs-frb.be/otheractivity.aspx?id=281222&LangType=2067
www.pleegzorgvlaanderen.be

Inhoud

Samenvatting	2
---------------------	----------

1 Inleiding	2
--------------------	----------

2 Het voortraject van pleegzorgers	3
2.1 De eerste ontmoeting van pleegzorgers met pleegzorg	3
2.2 Selectie of screening voor pleegzorg	6
2.3 Matching van pleegzorgers met pleegkinderen of pleeggasten	8

3 Collectieve vorming voor pleegzorgers	11
--	-----------

4 Conclusie	14
--------------------	-----------

Bibliografie	15
---------------------	-----------

Samenvatting

Deze bijdrage schetst op basis van een postenquête bij een representatieve steekproef van Vlaamse pleegzorgers een beeld van de ervaringen van pleegzorgers met het voortraject in pleegzorg en de gevolgde vorming. We gaan na via welk kanaal men pleegzorg leerde kennen, en of men tevreden is met de selectie als pleegzorger en met de matching met het pleegkind of de pleeggast. Hierna onderzoeken we of de pleegzorgers al dan niet vorming volgden, over welke onderwerpen en of zij behoefte hebben aan meer vorming. Tenslotte gaan we na hoe tevreden de pleegzorgers zijn met deze vorming, en onderzoeken we een aantal andere kwaliteitsaspecten. Over het algemeen laten de resultaten tevreden pleegzorgers zien, maar moeten we ook een aantal knelpunten erkennen, zoals het doorgeven van voldoende achtergrondinformatie over het pleegkind of de pleeggast en bepaalde aspecten in het vormingsaanbod.

I Inleiding

Via een postenquête vroegen we 1.608 pleegzorgers naar hun kenmerken, hun tevredenheid en mogelijke knelpunten die zij als pleegzorger ervaren. De beschrijvende resultaten publiceerden we in een aantal thematische fact sheets, waarvan voorliggende publicatie een onderdeel is. Voor meer informatie omtrent het onderzoek en de enquête verwijzen we naar fact sheet 1 (Verreth e.a., 2011).

Voor pleegzorgers aan de zorg voor een pleegkind of pleeggast kunnen beginnen, doorlopen zij een aantal stappen. Op dit zogenaamde “voortraject” gaan we in met het eerste deel van deze fact sheet. Eerst bekijken we hoe de pleegzorgers pleegzorg leerden kennen. Vervolgens gaan we kort in op een aantal fases die pleegzorgers samen met de dienst voor pleegzorg moeten doorlopen. De dienst voor pleegzorg gaat na of de pleegzorger in spe geschikt is en welke pleegkinderen of pleeggasten in het kandidaat-gezin zouden passen (dit is de “selectie”), parallel hiermee wordt er vaak een training voorzien. Tenslotte wordt er in de zogenaamde “matching” door de dienst voor pleegzorg bekeken welke binnenkomende aanvragen passen bij het profiel van de pleegzorger. In veel gevallen komen bij de selectie en training ook vormingsmomenten kijken, vaak via de zogenaamde STAP-methode (Bronselae e.a., 2011).

De vragen waar we in deze fact sheet een antwoord op willen bieden zijn de volgende. In verband met het voortraject: hoe heeft men pleegzorg leren kennen en hoe tevreden is men met de selectie en de matching? In hoeverre participeert men aan vorming georganiseerd door de diensten voor pleegzorg, hoe tevreden is men daarover en heeft men al dan niet behoefte aan meer vorming? In een eerdere studie bevroegen we tevens het management van diensten voor pleegzorg (voor de resultaten zie Bronselae e.a., 2011), waar mogelijk zullen we in deze fact sheet de link leggen met de resultaten van deze bevraging. Uiteraard kunnen er heel wat verschillen tussen pleegzorgers bestaan al

naargelang de kenmerken van de pleegzorgsituatie. Daarom zullen we in deze fact sheet de resultaten regelmatig opsplitsen naar sector en naar het type pleegzorg. De sector bepaalt momenteel immers heel wat van de modaliteiten waaronder de pleegzorg plaats kan vinden en hangt ook vaak (maar niet altijd) samen met de problematiek van het kind of de gast. Er wordt ook een onderscheid gemaakt tussen pleegzorgers die het pleegkind/de pleeggast voordien niet kenden (bestandspleegzorgers), en anderzijds de personen die hen wel kenden (netwerkpleegzorgers). Deze laatste werden nog eens opgedeeld in familiale en niet-familiale netwerkpleegzorgers. In het geval van familiale netwerkpleegzorg bestaat een familieband tussen de pleegzorger en het pleegkind/de pleeggast. Bij niet-familiale netwerkpleegzorgers gaat het om een bekende van de ouder van het pleegkind/gast (een vriend, kennis of buur,...) of van het pleegkind/de pleeggast zelf (ouders van vriendje, leerkracht, monitor,...).

We onderzoeken deze stappen in het pleegzorgproces vanuit het perspectief van de pleegzorger. Meer bepaald vertrekken we voor dit onderzoek vanuit het perspectief van de pleegzorger als cliënt van de dienst voor pleegzorg. Het is ook mogelijk om de pleegzorger en de dienst voor pleegzorg te beschouwen als partners die samenwerken in de hulpverlening voor pleegkinderen en pleeggasten. Een andere beperking van dit onderzoek is dat we enkel actieve pleegzorgers in beschouwing nemen. Personen die afgehaakt zijn tijdens het voortraject of tijdens de pleegzorg voor een kind of gast zijn dus niet betrokken in dit onderzoek.

2 Het voortraject van pleegzorgers

In dit gedeelte gaan we in op: (1) hoe men pleegzorg heeft leren kennen, (2) hoe tevreden men is met de selectieprocedure voor pleegzorgers en (3) hoe tevreden men is over de matching met een pleegkind of pleeggast. Vaak, maar niet altijd, behoort collectieve vorming ook tot het voortraject. Dit komt aan bod in deel 3.

2.1 De eerste ontmoeting van pleegzorgers met pleegzorg

Pleegzorg Vlaanderen noteert sinds het begin van haar registratie in 1998 een continue stijging van het aantal pleegzorgsituaties (Pleegzorg Vlaanderen, s.d.). Diensten voor pleegzorg krijgen dus steeds meer dossiers te verwerken. Hiertegenover staat dat zij regelmatig aan de alarmbel trekken omdat zij onvoldoende pleegzorgers vinden om de noden in te vullen (bv. in Jacobs, 30/03/2011, p8). Ook in onze enquête bij het management van de Vlaamse diensten voor pleegzorg werd er bezorgdheid geuit (Bronselaer e.a., 2011). Zo'n 40% van de diensten is het niet eens of helemaal niet eens met de stelling dat het hun organisatie over het algemeen goed lukt om geschikte kandidaat-pleegzorgers te vinden. Dit probleem stelt zich nog iets meer uitgesproken voor meerderjarigen. Vanuit een wervingsperspectief, is het dus interessant te weten hoe de pleegzorgers pleegzorg hebben leren kennen. We peilden hiernaar in de enquête voor pleegzorgers

met de vraag: "Hoe hebt u pleegzorg leren kennen?". De respondenten konden tot drie opties aankruisen, deze waren de volgende:

- Mensen uit mijn omgeving (familie, vrienden, kennissen,..) hebben of hadden zelf ook pleegkinderen/ pleeggasten
- Mensen uit mijn omgeving (familie, vrienden, kennissen,..) vertelden mij over het bestaan van pleegzorg
- Ik kende (mensen uit de omgeving van) het pleegkind of de pleeggast
- Ik was vroeger zelf een pleegkind
- Via rechtstreeks contact met een dienst voor pleegzorg, een adoptiebureau of een andere organisatie
- Via een website, de televisie, de radio, een magazine of krant
- Via een folder of affiche
- Via een info-avond, een beurs of een opendeurdag in een zorgvoorziening
- Via mijn beroep
- Via een ander kanaal. Hetwelk?

De resultaten zijn weergegeven per pleegzorgsector in tabel 1. De "n" in deze tabel heeft betrekking op het aantal pleegzorgers dat deze vraag invulde, en niet op het aantal keer dat de antwoordoptie werd aangekruist.

Tabel 1 Manieren waarop pleegzorgers zeggen pleegzorg te hebben leren kennen, per sector.

	GOP (n=45)	BJZ (n=1070)	VAPH (n=263)	OPZ Geel (n=118)	Totaal (n=1496)
Omgeving had plk/g	33%	19%	14%	73%	22%
Omgeving vertelde over plk/g	6%	7%	15%	11%	8%
Ik kende (iem uit omgeving) plk/g	4%	14%	14%	5%	13%
Ik was zelf plk	0%	1%	2%	0%	1%
Via contact met plzdienst of andere	7%	18%	15%	5%	16%
Website/TV/radio/magazine/krant	14%	10%	5%	0%	8%
Folder/affiche	23%	7%	5%	0%	7%
Infoavond/beurs/opendeurdag	3%	2%	1%	1%	2%
Beroep	6%	8%	12%	4%	8%
Ander kanaal	4%	14%	19%	1%	14%

Chi-kwadraattoets: $X^2=326,61$, $df=27$, $p<0,05$

Zoals te zien in tabel 1, leerde het hoogste aandeel (22%) pleegzorg kennen via personen in hun omgeving die een pleegkind of pleeggast hadden. Pleegzorgers zelf zijn dus de beste ambassadeurs voor pleegzorg. Dit percentage verschilt echter zeer sterk naar sector: bij OPZ Geel maakt het de grote meerderheid uit (73%), terwijl het aandeel in de andere sectoren een stuk lager ligt: 33% voor de pleegzorgers actief binnen gezinsondersteunende pleegzorg (GOP), 19% voor de pleegzorgers binnen de bijzondere jeugdzorg (BJZ) en 14% voor de pleegzorgers binnen het Vlaams agentschap voor personen met een handicap (VAPH). Binnen de GOP-sector blijken ook verschillende media belangrijk, vooral folders en affiches worden vaak vermeld (23%) maar ook websites, TV, radio, magazine of krant werden door 14% van de pleegzorgers aangeduid. Voor de BJZ-sector is het vaker zo dat men pleegzorg leerde kennen via een contact met de dienst voor pleegzorg, een adoptiebureau of een andere organisatie (18%) of dat men iemand uit de omgeving van het pleegkind of de gast kende (14%). De verschillende media blijken iets minder succesvol dan bij GOP, maar de percentages liggen hoger dan bij de sectoren OPZ Geel en VAPH. Ook binnen de VAPH-sector leerde men pleegzorg relatief vaak kennen via een contact met de dienst voor pleegzorg, een adoptiebureau of een andere organisatie (15%), maar daar valt tevens op dat men regelmatig hoorde over het bestaan van pleegzorg via mensen uit de omgeving die erover vertelden (15%). Maar het vaakst aangeduid door de VAPH-pleegzorgers is het "ander kanaal". Deze categorie werd ook regelmatig aangeduid door personen uit de BJZ-sector (14%). Als men dit aankruiste kon men zelf een antwoord formuleren. Enkel binnen VAPH en de BJZ-sectoren vulden voldoende pleegzorgers dit in om iets over de antwoorden te kunnen zeggen, respectievelijk 64 en 185 personen. Bij BJZ ging dit voornamelijk over de jeugdrechtbank, het Comité BJB en andere professionele diensten. Bij VAPH voornamelijk over andere professionele diensten.

In tabel 2 splitsen we de resultaten op naar bestandspleegzorgers, familiale en niet-familiale netwerkpleegzorgers. Vooral bestandspleegzorgers leerden pleegzorg kennen via mensen uit hun omgeving die pleegkinderen of gasten hadden (30%). Voor hen zijn ook de media belangrijke kanalen (12% via folders of affiches, 15% via website, radio, TV, magazine of krant). Bij netwerkpleegzorgers die familie zijn valt het hoge aandeel op dat zegt pleegzorg te hebben leren kennen via de dienst voor pleegzorg of een andere organisatie en via een ander kanaal (respectievelijk 24 en 29%). Bij niet-familiale netwerkpleegzorgers is dit minder belangrijk, maar blijken mensen uit hun omgeving met pleegkinderen of gasten (23%) en ook het beroep (17%) van groter belang te zijn.

Tabel 2 Manieren waarop pleegzorgers zeggen pleegzorg te hebben leren kennen, per type pleegzorg.

	Bestands- pleegzorg (n=737)	Familiale Netwerk- pleegzorg, familie (n=625)	Niet- familiale Netwerk- pleegzorg, andere (n=227)	TOTAAL (n=1589)
Omgeving had plk/g	30%	12%	23%	22%
Omgeving vertelde over plk/g	7%	10%	8%	8%
Ik kende (iem uit omgeving) plk/g	5%	20%	22%	13%
Ik was zelf plk	2%	1%	0%	1%
Via contact met plzdienst of andere	12%	24%	11%	16%
Website/TV/radio/ magazine/krant	15%	1%	3%	8%
Folder/affiche	12%	1%	5%	7%
Infoavond/beurs/ opendeurdag	3%	0%	1%	2%
Beroep	10%	3%	17%	8%
Ander kanaal	5%	29%	11%	14%

Chi-kwadraattoets: $X^2 = 634,29$, $df = 18$, $p < 0,05$

Als we vervolgens kijken naar wat men bij de categorie "andere" invulde, valt wederom op dat voor de netwerkpleegzorgers de rechtbank, het Comité of andere professionele diensten een belangrijke rol speelden. Die laatste waren ook belangrijk voor enkele van de bestandspleegzorgers (19%), net zoals via school of studies (19%). Opnieuw moeten we de resultaten eerder omzichtig interpreteren wegens de lage aantallen (bestand: 53 antwoorden, familiaal netwerk: 160 antwoorden, niet-familiaal netwerk: 34 antwoorden).

2.2 Selectie of screening voor pleegzorg

De volgende stap in het pleegzorgproces is de selectie van kandidaat-pleegzorgers. De overgrote meerderheid van diensten voor pleegzorg (22 van de 24) zegt hiervoor een bepaalde methodiek te hanteren (Bronselaer e.a., 2011). De meeste diensten combineren individuele gesprekken met de kandidaat-pleegzorgers en collectieve vormingsmomenten (vaak het STAP-programma of een afgeleide). Voor netwerkpleegzorgers ziet het voortraject er uiteraard vaak anders uit dan voor de bestandspleegzorgers; soms verblijft het pleegkind of de pleegvast al in het pleeggezin, dan spreekt men eerder

over “screening” van de kandidaat-pleegzorgers. Voor netwerkpleegzorgers lijkt er een groter gewicht te liggen bij de individuele gesprekken dan op de vormingsmomenten, in vergelijking met de procedure voor de bestandspleegzorgers (Bronselae e.a., 2011). We legden de pleegzorgers volgende stelling voor, waar men het al dan niet eens mee kon zijn.

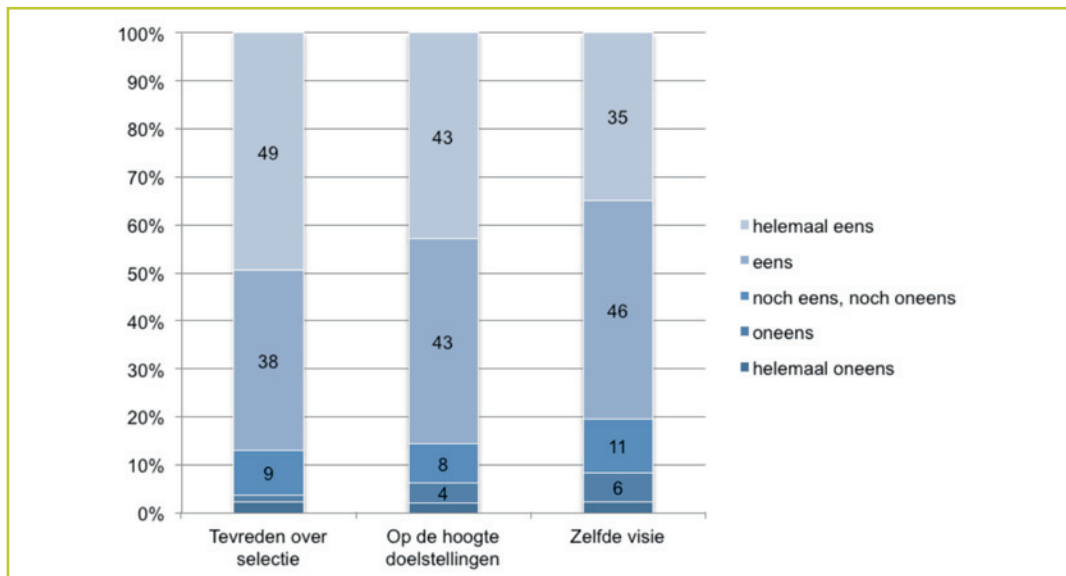
- Ik ben tevreden met de manier waarop wij zijn geselecteerd als pleegzorger.

In de voorbereiding voor pleegzorger gaat ook aandacht naar wat pleegzorg precies is of zou moeten zijn. Daarom geven we in figuur 1 ook de antwoorden op volgende stellingen weer:

- Ik ben als pleegzorger over het algemeen goed op de hoogte van de doelstellingen van de dienst voor pleegzorg.
- De visie van mijn dienst voor pleegzorg en de visie van mezelf op pleegzorg is doorgaans dezelfde.

In figuur 1 is te zien dat een grote meerderheid van 87% het eens of helemaal eens is met de stelling tevreden te zijn met de manier van selectie, 9% is het noch eens, noch oneens, de overige 4% is het oneens of helemaal oneens. Er zijn geen verschillen tussen bestands- en netwerkpleegzorgers, maar wel tussen sectoren (niet weergegeven). Wanneer we de gemiddelde scores op de vijfpuntenschaal vergelijken is men in de GOP-sector het meest tevreden over de selectie (98% is het eens of helemaal eens) en in de VAPH-sector het minst (83% is het eens of helemaal eens). BJZ en OPZ Geel bekleden een tussenpositie. Ook over de stelling dat men goed op de hoogte is van de doelstellingen van de dienst voor pleegzorg is een ruime meerderheid van 86% het eens. Netwerkpleegzorgers die familie zijn zeggen iets beter op de hoogte te zijn van de doelstellingen. Als we de sectoren vergelijken, zeggen de OPZ Geel-pleegzorgers dat ze iets minder goed op de hoogte zijn, maar de verschillen zijn klein. Deze cijfers bevestigen de vermoedens van de managers van diensten voor pleegzorg, waarvan ook een grote meerderheid zegt dat pleegzorgers over het algemeen goed op de hoogte zijn van de doelstellingen van de organisatie (Bronselae e.a., 2011). Als we tenslotte de laatste stelling bekijken, die zegt dat de visie van de dienst voor pleegzorg en de visie van de pleegzorger doorgaans dezelfde zijn, zien we dat er daar iets minder vaak instemming mee is. 35% is het helemaal eens, 46% is het eens, 11% is het noch eens noch oneens, 6% is het oneens en 2% is het helemaal oneens. Dit beeld strookt ook met het beeld dat we kregen van de managers van de diensten voor pleegzorg. Ook zij waren iets minder vaak geneigd om het eens te zijn met de stelling dat de visie van de organisatie en de visie van de pleegzorgers doorgaans gelijklopen (Bronselae e.a., 2011). Wanneer we teruggaan naar de pleegzorgers, zien we opnieuw dat pleegzorgers van het OPZ Geel het minst vaak akkoord gaan, GOP-pleegzorgers gaan het vaakst akkoord, BJZ en VAPH bekleden een tussenpositie. Netwerkpleegzorgers die familie zijn zeggen vaker dat ze dezelfde visie hebben als de dienst in vergelijking met bestandspleegzorgers of niet-familiale netwerkpleegzorgers.

Figuur 1 Houding van pleegzorgers ten opzichte van selectie.

2.3 Matching van pleegzorgers met pleegkinderen of pleeggasten

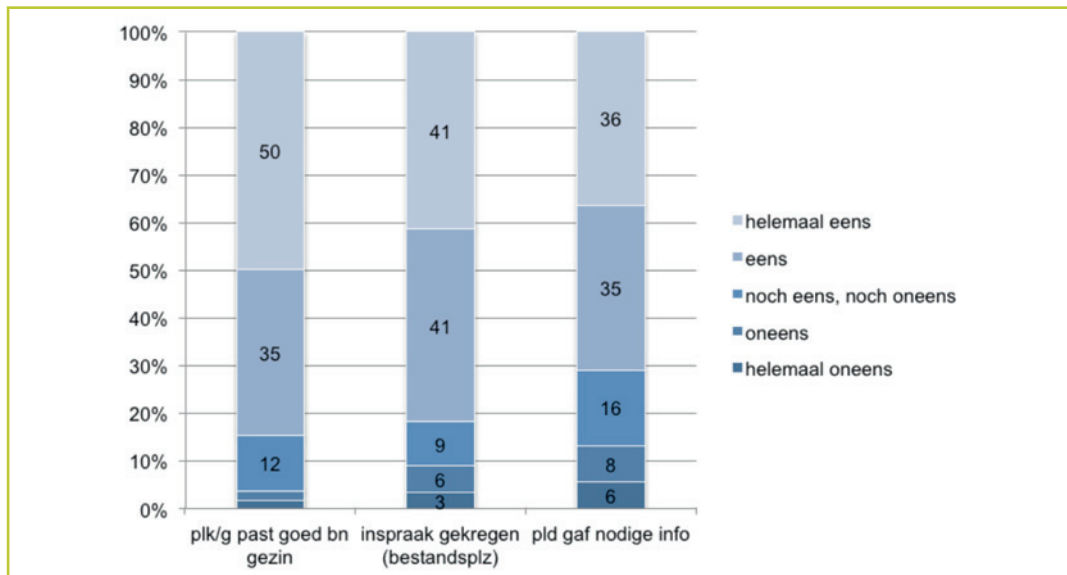
De matching is de laatste fase in het voortraject van pleegzorg en verwijst naar het bijeenbrengen van het pleegkind of de pleeggast en de pleegzorger. Dit is vaker van toepassing voor bestandspleegzorgers, maar speelt ook een rol in netwerkpleegzorg. Ons onderzoek bij diensten voor pleegzorg wijst uit dat het ook in deze fase moeilijk kan zijn om geschikte pleegzorgers te vinden (Bronselaer e.a., 2011). Zo waren 6 van de 24 managers van diensten voor pleegzorg het eens of helemaal eens met de stelling dat er door een gebrek aan geschikte kandidaat-pleeggezinnen vaak gezocht wordt naar "second best" gezinnen. 4 van hen waren het eens noch oneens. Maar liefst 20 van de 24 waren het eens of helemaal eens met de stelling: "Als pleegkinderen of gasten specifieke problemen hebben is het moeilijk om een geschikt pleeggezin te vinden". Vijf van hen waren het eens noch oneens. Deze moeilijkheden laten we in deze factsheet buiten beschouwing, maar we kijken wel naar de tevredenheid van de pleegzorgers met de matching met een pleegkind of gast.

We gingen deze tevredenheid na aan de hand van volgende stellingen:

- Ik vind dat mijn dienst voor pleegzorg ons een kind/gast heeft toevertrouwd dat goed past bij ons gezin.
- Ik heb inspraak (gekregen) in de beslissing welk kind/welke gast aan ons gezin werd toevertrouwd. (enkel de antwoorden van de bestandspleegzorgers zijn weergegeven)
- In de fase van de matching gaf mijn dienst voor pleegzorg mij al de achtergrondinformatie over dit pleegkind of deze pleeggast die ik nodig had.

De antwoorden zijn te vinden in figuur 2. We bespreken de resultaten opnieuw per stelling.

Figuur 2 Houding van pleegzorgers ten opzichte van matching.

De meerderheid van de pleegzorgers is van mening dat het pleegkind of de pleegvast goed past binnen hun gezin: 85% is het hier mee eens of helemaal eens. Hiertegenover staat dat 12% zegt het noch eens noch oneens te zijn en 4% zegt het oneens of helemaal oneens te zijn. Vervolgens vergeleken we de itemgemiddelden tussen sectoren. De GOP-pleegzorgers gingen het meest akkoord met de stelling dat het kind/de gast goed binnen hun gezin paste, gevolgd door de BJZ-pleegzorgers. De beide sectoren die (vooral) volwassenenpleegzorging aanbieden gaan het minst vaak akkoord. Als we de gemiddelden tussen netwerk- en bestandsgezinnen vergelijken, zien we dat de netwerkpleegzorgers die familie zijn afwijken van de niet-familiale netwerkpleegzorgers en de bestandspleegzorgers. Netwerkpleegzorgers die familie zijn, zeggen vaker dat het kind/de gast goed binnen het gezin past.

De stelling “Ik heb inspraak (gekregen) in de beslissing welk kind/ welke gast aan ons gezin werd toevertrouwd” analyseerden we enkel voor bestandspleegzorgers gezien dit niet van toepassing is op netwerkpleegzorgers. We zien dat 82% van hen inspraak zegt te hebben gekregen, 9% is het eens noch oneens en de overige 9% zegt geen inspraak te hebben gekregen. Wanneer we de gemiddelden van de sectoren vergelijken, vinden we geen significante verschillen terug. Dit is misschien ook te wijten aan de lage aantallen (gezien we enkel bestandspleegzorgers in de analyse opnamen).

Tenslotte bekijken we de antwoorden op de stelling “In de fase van de matching gaf mijn dienst voor pleegzorg mij al de achtergrondinformatie over dit pleegkind of deze pleegvast die ik nodig had”. In vergelijking met de vorige antwoorden, vinden we hier

een relatief laag aandeel pleegzorgers terug dat het eens of helemaal eens is met deze stelling: 71%. 16% is het eens noch oneens en 13% is het oneens of helemaal oneens. Wanneer we dit vergelijken met de antwoorden van de managers van de diensten voor pleegzorg kunnen we stellen dat dit ruwweg overeenkomt (Bronselaer e.a., 2011). Vijf van de 23 managers ontkenden immers dat er in de fase van de matching alle door de pleegzorger gevraagde achtergrondinformatie over het kind of de gast ter beschikking werd gesteld, nog eens 5 waren het hiermee noch eens noch oneens. Wanneer we terugkeren naar de pleegzorgers zien we dat de gemiddelden voor deze stelling niet sterk verschillen tussen sectoren: enkel GOP en OPZ Geel zijn significant verschillend, waarbij de GOP-pleegzorgers het meest tevreden zijn en de OPZ Geel-pleegzorgers het minst. De verschillen in gemiddelden tussen netwerk- en bestandspleegzorgers zijn daarentegen meer uitgesproken: de familiale netwerkpleegzorgers vinden het vaakst dat de dienst voor pleegzorg hen voldoende informatie gaf, vervolgens de niet-familiale netwerkpleeggezinnen en tenslotte de bestandspleeggezinnen. Deze verschillen in tevredenheid kunnen uiteraard te maken hebben met een verschillende uitgangspositie: netwerkpleegzorgers hebben misschien wat minder behoefte aan achtergrondinformatie over het kind of de gast dan bestandspleegzorgers.

3 Collectieve vorming voor pleegzorgers

Uit onze enquête bij managers van diensten voor pleegzorg bleek dat de diensten gemiddeld genomen zo'n vier collectieve vormingsmomenten¹ per jaar organiseren, maar dat dit aantal sterk verschilt per dienst en varieert tussen 0 en 18. Ook kwam uit de studie naar voor dat er maar een beperkte participatie was per dienst. Bovendien rapporteerden een aantal diensten voor pleegzorg dat ze onvoldoende tijd kunnen investeren in vorming (14 op 23), dat hun aanbod niet voldoende gevarieerd is (11 op 24), dat het aanbod niet volledig tegemoet komt aan de behoeften (11 op 24) en dat de participatiegraad te laag ligt (15 op 24) (Bronselaeer e.a., 2011). Diensten voor pleegzorg blijken dus tegen een aantal problemen te botsen bij de organisatie van vormingsmomenten voor pleegzorgers. In dit deel gaan we na wat de mening is van pleegzorgers over de vorming die de dienst voor pleegzorg aanbiedt.

Eerst gaan we na of pleegzorgers de voorbije vijf jaar vorming in groep volgden. In tabel 3 zien we dat een grote meerderheid van 79% geen vorming volgde. We zien geen grote verschillen naar sector (percentages niet weergegeven), maar het is opvallend dat de pleegzorgers van het OPZ Geel nog minder vorming volgden: slechts 11%. In tabel 3 staan de gegevens uitgesplitst naar bestands- en netwerkpleegzorgers. Bestandspleegzorgers volgden het vaakst vorming (30%), gevolgd door niet-familiale netwerkpleegzorgers (16%) en tenslotte familiale netwerkpleegzorgers (12%).

Tabel 3 Volgen van groepsvorming in de voorbije vijf jaar.

	Bestandspleegzorgers (n=721)	Familiale Netwerkpleegzorg (n=590)	Niet-familiale Netwerkpleegzorg (n=223)	Totaal (n=1534)
Ja	30%	12%	16%	21%
Nee	70%	88%	84%	79%

Chi-kwadraattoets: $X^2 = 69,02$, $df = 2$, $p < 0,05$

Hangt deze lage participatiegraad samen met een lage behoefte aan vorming in groep? Gevraagd naar hun behoefte, antwoordde inderdaad slechts 12% van de pleegzorgers positief (tabel 4). We zien dat er geen grote verschillen zijn tussen sectoren, maar opnieuw wijkt het OPZ Geel hier toch licht vanaf: binnen deze sector zegt 15% behoefte te hebben aan (meer) vorming. Hoewel dit ook geen erg hoog percentage is, is het toch opvallend dat de sector waarbinnen het minste vorming wordt gevolgd, ook de sector is waarbinnen het meest behoefte aan vorming is. In tabel 4 worden de resultaten weer-

¹ In sommige gevallen kan collectieve vorming een deel zijn van de selectieprocedure (bijvoorbeeld het STAP programma). We hebben deze soort vorming en andere vormen niet van elkaar onderscheiden in ons onderzoek en maken dus het verschil tussen beide niet.

gegevens naargelang het over bestands- of netwerkpleegzorgers gaat. Hierin zien we dat de groep die het meest vorming volgde (de bestandspleegzorgers) ook het vaakst zegt behoefte te hebben aan meer vorming (16%). Parallel hieraan zijn het ook de familiale netwerkpleegzorgers die zeggen het minst behoefte te hebben aan vorming, terwijl zij ook degenen zijn die het minst vorming volgen.

Tabel 4 De behoefte van pleegzorgers aan (meer) groepsvorming.

	Bestand- spleegzorgers (n=697)	Familiale Net- werkpleeg- zorg (n=554)	Niet-familiale Netwerk- pleegzorg (n=213)	Totaal (n=1464)
Ja	16%	7%	12%	12%
Nee	84%	93%	88%	88%

Chi-kwadraattoets: $X^2=27,35$, $df=2$, $p<0,05$

Met een open vraag peilden we naar de onderwerpen waarover vorming gevolgd werd. De meest voorkomende onderwerpen waren hechting (31 van de 258 antwoorden) en de biologische ouders of het natuurlijk milieu van het pleegkind (21 van de 258). De overige aandelen per categorie zijn allemaal kleiner; wat wijst op een grote diversiteit aan onderwerpen. De aantallen zijn te klein om de resultaten per sector of type pleegzorg weer te geven.

We peilden tevens naar de onderwerpen voor vorming waarvan de pleegzorgers zeggen er behoefte aan te hebben. Ook hier gaat het om slechts een klein aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld (n=157), dus we geven enkel de algemene tendensen weer. Opnieuw zien we de zonet vernoemde onderwerpen terugkomen: hechting (14 van de 157) en de biologische ouders of het natuurlijk milieu van het pleegkind (15 van de 157). Maar de vaakst voorkomende categorie is "Ervaringen uitwisselen en getuigenissen" (25 van de 157). Met andere woorden: de pleegzorgers lijken het meeste behoefte te hebben aan contacten met andere pleegzorgers en het op informele wijze uitwisselen van ervaringen.

Tenslotte gaan we in op de appreciatie van de pleegzorgers voor de vormingsmomenten georganiseerd door de diensten voor pleegzorg. We doen dit aan de hand van volgende uitspraken:

- Ik ben tevreden over de vorming die ik heb gevolgd bij mijn dienst voor pleegzorg.
- De vorming die ik bij mijn dienst voor pleegzorg heb gevolgd, heeft mij geholpen om met problemen in mijn pleegzorgsituatie om te gaan.
- Mijn dienst voor pleegzorg biedt een voldoende gevarieerd aanbod op vlak van vorming.

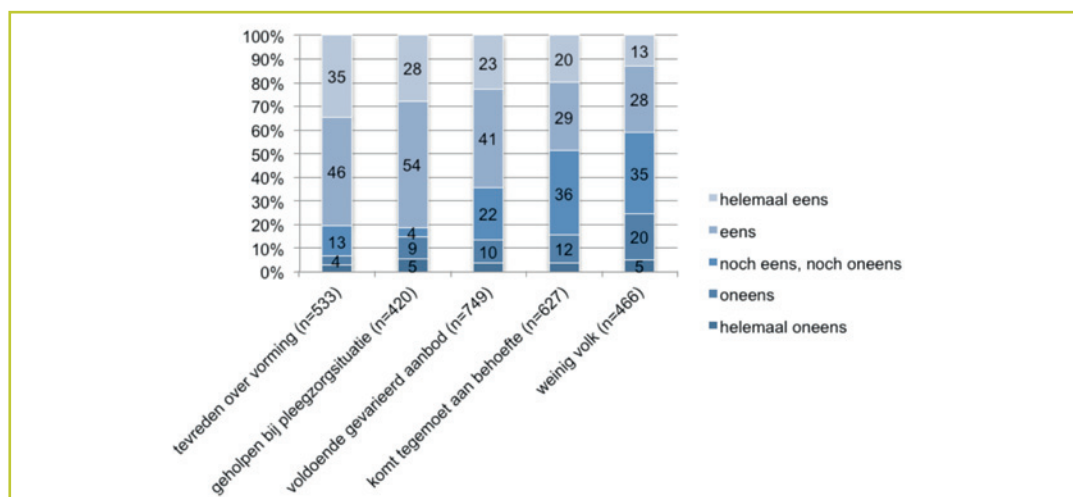
- Het vormingsaanbod van mijn dienst voor pleegzorg komt volledig tegemoet aan mijn vormingsbehoeften.
- Wanneer mijn dienst voor pleegzorg vorming voor pleegzorgers organiseert komt er weinig volk opdagen.

De resultaten worden weergegeven in figuur 3. Minder dan de helft van de respondenten vulde deze vragen in. Dit is te wijten aan het laag aandeel pleegzorgers dat vorming volgde (zie tabel 3). Als gevolg zijn de aantallen te klein geworden om een vergelijking tussen sectoren mogelijk te maken.

81% van de pleegzorgers is tevreden over de vorming die hij of zij gevolgd heeft. Hoewel dit uiteraard nog een grote meerderheid betreft, ligt dit aandeel lager dan het aandeel dat tevreden is met de manier van selectie en de matching (figuur 1). 13% is het noch eens, noch oneens en de overige 7% is niet tevreden. Over de uitspraak dat de vorming geholpen heeft om met de problemen om te gaan is men iets minder positief: 14% is het oneens of helemaal oneens, 4% is het noch eens noch oneens, 54% is het eens en 28% is het helemaal eens. 64% vindt het aanbod voldoende gevarieerd en 49% zegt dat het volledig tegemoet komt aan hun behoefte. Bij deze stellingen valt het relatief grote aandeel dat het “noch eens, noch oneens” is op. Dit zou te wijten kunnen zijn aan het feit dat het aanbod niet gekend is. Respectievelijk 14 en 16% is het oneens of helemaal oneens met deze stellingen: voor hen is het aanbod niet voldoende gevarieerd en komt het niet tegemoet aan hun behoefte. Tenslotte wordt bevestigd wat ook al duidelijk werd in de managementbevraging (Bronselaeer e.a., 2011): 41% zegt dat er weinig volk komt opdagen bij vormingsmomenten, 35% is het eens, noch oneens en de overige 25% is het hier niet mee eens.

Er zijn in deze stellingen geen grote verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorgers op te merken. Netwerkpleegzorgers zijn vaker de mening toegedaan dat er een voldoende gevarieerd aanbod is en dat het aanbod voldoet aan hun behoefte. Dit vult de gegevens in tabel 4 aan, waaruit bleek dat dit type pleegzorgers minder behoefte heeft aan collectieve vormingsmomenten.

Figuur 3 Houding van pleegzorgers ten opzichte van vorming.

4 Conclusie

Uit onze bevraging van iets meer dan 1.600 Vlaamse pleegzorgers blijkt dat de meesten onder hen pleegzorg leerden kennen via andere personen die zelf ook pleegkinderen of pleeggasten hadden. De pleegzorgers zelf zijn dus de voornaamste ambassadeurs van pleegzorg. Bij bestandspleeggezinnen is dit in grotere mate zo dan bij netwerkpleegzorgers, en we zien tevens grote verschillen tussen sectoren. In sommige sectoren (met name binnen de gezinsondersteunende pleegzorg en in mindere mate ook binnen bijzondere jeugdzorg) en bij bestandspleegzorgers blijken ook campagnes via verscheidene media hun vruchten af te werpen. Dit is minder het geval voor netwerkpleegzorgers, zij leerden pleegzorg vaker kennen via contacten met professionele organisaties. Het bekendmaken van pleegzorg als hulpverleningsvorm bij andere organisaties kan dus ook een efficiënte manier zijn om pleegzorg bekend(er) te maken.

Een grote meerderheid van 87% is tevreden met de manier waarop zij als pleegzorger geselecteerd werden. Hoewel de selectiepraktijken wellicht sterk van elkaar afwijken, vinden we geen verschillen in tevredenheid tussen bestands- en netwerkpleegzorgers. De pleegzorgers actief binnen de sector van het Vlaams agentschap voor personen met een handicap (VAPH) blijken over het algemeen wat minder tevreden, de gezinsondersteunende pleegzorgers (GOP) wat meer. Pleegzorgers zeggen over het algemeen goed op de hoogte te zijn van de doelstellingen van de dienst voor pleegzorg, maar zijn het iets minder vaak eens met de stelling dat hun visie gelijkloopt met deze van de dienst voor pleegzorg. Dit is het minst vaak het geval in de sector van het OPZ Geel (hoewel daar ook nog steeds een ruime meerderheid van 76% verklaart dezelfde visie als hun dienst voor pleegzorg te hebben). De GOP-pleegzorgers en de pleegzorgers binnen familiale netwerkpleegzorg zeggen het vaakst dat zij dezelfde visie op pleegzorg hebben als deze van hun dienst voor pleegzorg.

Wat betreft de laatste fase in het voortraject, de matching, vindt een grote meerderheid van 85% dat de dienst voor pleegzorg hen een kind of een gast heeft toevertrouwd dat/die goed binnen het gezin past. We zien vaker instemming in die sectoren die enkel met kinderen werken en vaker bij familiale netwerkpleegzorg. De meerderheid van de bestandspleegzorgers zegt inspraak te hebben gekregen in de beslissing welk kind of welke gast er bij hen in het gezin kwam, toch zegt ook zo'n 9% dat dit niet het geval was. De pleegzorgers waren het merkkelijk minder eens met de stelling: "In de fase van de matching gaf mijn dienst voor pleegzorg mij al de achtergrondinformatie over dit pleegkind of deze pleeggast die ik nodig had". Het minst tevreden hierover zijn de pleegzorgers uit de OPZ Geel-sector. Er worden het minst vaak problemen met het doorgeven van achtergrondinformatie over het kind of de gast signaleerd door de familiale netwerkpleegzorgers, gevolgd door niet-familiale netwerkpleegzorgers. Dit heeft wellicht te maken met de andere uitgangspositie van de bestandspleegzorgers, die het kind of de gast op voorhand nog niet kenden.

De meeste pleegzorgers, bijna 80%, volgden de voorbije vijf jaar geen vorming met betrekking tot de opgenomen pleegzorg. Dit is in nog mindere mate het geval voor netwerkpleegzorgers en voor de pleegzorgers van het OPZ Geel. De meeste pleegzorgers zeggen ook geen behoefte te hebben aan meer vorming in groep. Hier is wel een zekere discrepantie op te merken: de sector waarbinnen het minste vorming wordt gevolgd, OPZ Geel, zegt het vaakst behoefte te hebben aan vorming. Wanneer we vroegen naar de onderwerpen van de gevolgde vormingsmomenten zagen we hechting en de biologische ouders vaak terugkomen, dit bleken ook onderwerpen te zijn waar vaak behoefte aan was. Er werd echter nog een grotere behoefte gerapporteerd aan uitwisselingen van ervaringen met en getuigenissen van andere pleegzorgers.

Hoewel ook met betrekking tot het thema vorming een meerderheid zich tevreden uitlaat, valt toch op dat de pleegzorgers tegenover dit onderwerp wat minder positief staan dan tegenover de selectie en matching. Dit bevestigt ook de resultaten die eerder al uit de bevraging van diensten voor pleegzorg kwamen (Bronselaer e.a., 2011). We zien relatief hoge percentages van mensen die het oneens zijn of die het noch eens, noch oneens zijn over de stellingen dat het aanbod voldoende gevarieerd is of dat het tegemoetkomt aan hun behoefte. Dit geldt in hogere mate voor de bestandspleegzorgers dan voor de netwerkpleegzorgers. Tenslotte wordt door de pleegzorgers bevestigd dat de participatiegraad aan de vormingsmomenten eerder aan de lage kant is. Dit kan te maken hebben met de zonet vernoemde kenmerken van het aanbod, maar ook met de geringe behoefte of met het (drukke) gezinsleven van de gemiddelde pleegzorger. Men zou hierop eventueel kunnen inspelen door eerder vorming te organiseren waarop pleegzorgers ervaringen kunnen uitwisselen en misschien op momenten en locaties die meer aangepast zijn aan of aansluiten op het gezinsleven van de pleegzorgers.

Bibliografie

Bronselaer, J., Vandezande, V. & Verreth, K. (2011) *Een intersectorale evaluatie van de Vlaamse diensten voor pleegzorg*, Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Jacobs, D. (30/03/2011) "Nijpend tekort aan pleegouders", *Het Belang van Limburg*, p8.

Pleegzorg Vlaanderen (s.d.) *De pleegzorgregistratie 2009. 12 jaar pleegzorg geregistreerd*, Pleegzorg Vlaanderen.

Verreth K., Bronselaer, J. & Vandezande V. (2011) *Fact sheet 1. Behoeftesonderzoek bij pleegzorgers in Vlaanderen: onderzoeksopzet*, Brussel: Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

